

УДК 007:304:659.3

ІДЕЯ ДЕРЖАВНОСТІ В ПУБЛІЦИСТИЦІ МИКОЛИ ГОЛУБЦЯ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ПРЕСИ)

Леся Кічура

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, Львів, 79044, Україна, e-mail: linnetta@ukr.net*

У статті схарактеризовано висвітлення М. Голубцем ідеї державності в його публіцистичній спадщині. Проаналізовано статті про минуле Галичини й України загалом, формацію УСС, визвольні змагання, а також про українсько-польські взаємини. Зазначено найважливіші проблеми, які автор порушив у своїх різножанрових статтях.

Ключові слова: М. Голубець, державність, національне виховання, патріотизм, об'єднання, консолідація.

Серед великого переліку видатних українських публіцистів важко виокремити когось (Ю. Бачинський, Д. Донцов, М. Драгоманов, В. Кучабський, В. Липинський, М. Міхновський О. Назарук, С. Томашівський І. Франко), хто б не писав про ідею державності, об'єднання та потребу консолідації українського населення.

Автором чимало кількості текстів власне цього спрямування (особливо впродовж 20-30-х рр.) був зокрема й представник львівської богемі, відомий публіцист, журналіст та видавець Львова міжвоєнного періоду М. Голубець.

Нагадаємо, що дослідження творчої спадщини М. Голубця як визначного представника галицької інтелігенції 20-30-х років ХХ ст. у радянський період було під забороною. Лише після проголошення незалежності України, впродовж останніх десятиліть з'явилося чимало публікацій, які досліджують той чи інший аспект діяльності М. Голубця. Видавничу та редакторську діяльність М. Голубця в часописі «Українське мистецтво» описала О. Катола [9], співпрацю з часописом «Час» дослідила Л. Сніцарчук [16], дослідження «Микола Голубець про українську пресу» написала З. Наконечна [17], декілька статей про Голубця-мистецтвознавця підготував Т. Стефанишин [18]. Проте наразі жоден із дослідників не спробував схарактеризувати десятки публікацій М. Голубця, які стосувалися ідеї державності.

Отож ми намагатимемося з'ясувати ідейно-змістові параметри цієї проблематики у публіцистиці видатного автора.

Ім'я М. Голубця відоме як мистецтвознавця, історика-популяризатора, видавця та журналіста. Ми ж дослідимо, яке місце займали статті, розвідки та

нариси на тему ідеї державності в багатогранній публіцистичній спадщині цієї постаті.

За час своєї публіцистичної та дослідницької діяльності М. Голубець викристалізував свій погляд на ідею державності. Об'єднання навколо цієї ідеї — це практичний патріотизм, непохитна віра у свої спроможності, обертів духовних надбань нації. У значній частині досліджень автор наполягає на тому, що ідея державного соборного самоутвердження, починаючи з давніх часів великокняжої доби, залишалася стрижневою для всіх поколінь українців. Ця невтомна потреба історичної правди і справедливості, жагучий поклик волі рухали віковичною свідомістю мільйонів, готових заплатити позамежну ціну за її здійснення. Уся історія нашого народу, констатує М. Голубець, — це історія злетів і падінь саме ідеї державності.

Жанрова палітра його публікацій була різноманітною: нариси, публіцистичні дослідження, замітки, відгуки. Він був переконаний, що преса відображає зацікавлення та ідеї народу, нації, держави. Державність була на той час підтвердженням існування українців як нації. Ідеєю державності були пронизані усі сфери життя, діяльності та культури народу. За словами М. Голубця, ідея державності існувала в пам'яті народу, щоб у потрібний момент із новою силою відродитися серед мислителів свого часу. Тож цілком виправданим є те, що тема героїчного історичного минулого та пропагування ідеї державності присутні майже в кожній другій публікації. Дослідника хвилювало усе: страйки та бунти, відкриття будинку «Просвіти» та різноманітні виставки, життя та творчість видатних діячів української культури та науки. Що вже говорити про дослідження історичної правди та подій минулого, без яких М. Голубець просто б не відчував себе справжнім журналістом та публіцистом-громадянином. Автор намагався відгукнутися на кожну подію на теренах рідної землі: писав про українсько-польські взаємини, діяльність УСС і їхнє значення в історії України тощо. Національна єдність та боротьба за незалежність, ідея державності та брак єдиного політичного проводу були ключовими проблемами тогочасної дійсності.

Значна частина публіцистики М. Голубця стосується політичних подій, «Весни народів», боїв УСС. Адже воєнні дії примусили М. Голубця перекваліфікуватися із культурного діяча у захисника Галичини, оскільки після Листопадового чину 1918 р. він став чотарем новоствореної Української галицької армії. До того ж брав участь в українсько-польській війні 1919 р., зокрема у боях під Львовом.

Тож, аналізуючи політичну публіцистику М. Голубця, варто детально схарактеризувати усі, навіть невеличкі, публікації, оскільки у них автор відстоював національні інтереси, самовіддано проводив роз'яснення необхідності національного та духовного відродження, спрямовував свої зусилля на об'єднання провідних творчих сил заради подальшого поступу українського мистецтва й науки на теренах Галичини.

До публікацій стрілецької тематики у творчості М. Голубця варто віднести статтю «Марш на Київ» [12], присвячену роковинам взяття Києва українськими військами. У ній автор подає конспективну хроніку фронтних подій і зазначає, що українцям бракувало надійного тилу, дипломатичного хисту провідників та сили для подальшої оборони.

Роль УСС в історії України М. Голубець порушив у ще одному своєму великому дослідженні «Рік грози і надій 1914» [7]. Цю працю автор написав з

нагоди 20-річчя початку Першої світової війни. Вперше вона була опублікована в газеті «Новий Час» за 1934 рік під назвою «Двадцять літ тому». Це дослідження М. Голубець розпочинає традиційним підбиттям підсумків після цієї катастрофи у політичному й духовному житті Європи й зокрема України. Для України, зауважує М. Голубець, ці роки були позначені створенням першої національної армії — Січових Стрільців — і розбудовою національної ідеї аж до спроби відновити державність України.

Своєю статтею «В роковини вимаршу першої стрілецької сотні в поле» [2] дослідник намагався вкотре наголосити на важливості діяльності УСС. Адже ця єдина національна формація мала велике значення для відновлення військових традицій, зростання українського патріотизму, створення військового словництва, термінології, військового фольклору, пісні й музики, для устійнення форми українського однострою.

Велика кількість статей про події листопада 1918 р. зумовлена насамперед тим, що М. Голубець сам був учасником цих подій. Монументальну картину Листопадового зриву дослідник змальовує в публікації «Цінність листопаду» [14], наголошуючи на його надзвичайно важливій ролі для виховання молодого покоління. Свідчення газет, які називали ті події «українським державним переворотом», віддали історичної перспективи, урядові документальні матеріали — прецедент для творення традиції Листопада як віхи національного розвитку.

На продовження цієї теми згадаємо публікацію «Великий момент в калейдоскопі польської преси», яка написана у формі реферату з декількох випусків газет («Газети Поранної», «Нової Реформи» та «Київської Мислі»). Дослідження М. Голубця ознайомлюють читачів із подіями, які безпосередньо передували народному зривові в Галичині — Листопадовому чинюві. М. Голубець зумисне обирає «жовту» пресу, оскільки вона «жирує на найвищих інстинктах улиці й заодно готова виспівувати пеани тому, хто при владі» [3]. Публіциста цікавить, що і як пишуть ці газети. Виявляється, що події в цих газетах висвітлені цілком на користь політики імперської Австрії, з викривленням фактів.

В одному з липневих номерів «Неділі» за 1929 р. з'явилася оптимістична стаття «Регенерація» [13] про українське відродження в Галичині після поразки у Визвольних змаганнях 1917–1920 рр. У ній автор оцінює здобутки повоєнного десятиліття у сферах освіти й шкільництва, економіки, торгівлі, порівнюючи регенерацію живого організму з відродженням нації. Позитивні зрушення у соціально-економічній та освітній галузях, на думку М. Голубця, є запорукою національного піднесення, і невдачі на фронті визвольної боротьби поволі починають компенсуватися цими успіхами, а серед населення зростає оптимістичний погляд у майбутнє.

Уже через рік на сторінках цього ж видання автор друкує статтю «Аматори й добровольці» [10], в якій йдеться про діяльність українських політиків, їхній доробок, прорахунки та завдання. Автор висвітлює проблему — брак єдності політичного проводу в розбудові української держави. Проте зауважує, що рівень національної свідомості українського народу впродовж 1917–1920 рр. значно зріс. Українці зробили ще один крок на шляху свого перетворення на сучасну націю: декілька років поспіль вони мали власну державу. Досвід державотворення цих років міцно вкарбувався у їхню історичну пам'ять.

У контексті ідеї державності варто відзначити публікацію М. Голубця «Великі роковини» [11] про річницю Акту Злуки 22 січня 1919 р. Автор прово-

дить паралель між двома спробами об'єднання східної й західної частин України майже впродовж століття.

Цікаво простежити, як М. Голубець засуджує діяльність Радянської Росії щодо українських земель та народу у статті «Українізація...» [8], яку написав ще 1929 р., коли в Західній Україні про злочини більшовизму знали лише вузькі кола. На початку статті публіцист порівнює методи культурної асиміляції поляків та росіян. Хоч би якими ненависними для української нації були підступи поляків, вони завжди були відкритими та зрозумілими, натомість росіяни підступно присипляли нашу національно-політичну свідомість. За словами М. Голубця, більшовицька Росія, затопивши народний зрив у потоках крові в 1917–1919 рр., коли за українську мову й національну символіку тисячі були відправлені на розстріл, відмовилася від прямого насильства після остаточної збройної перемоги і замінила цей метод безкровним насильством — викоріненням національної свідомості.

Про публікацію М. Голубця, яка «позбавлена політиканства та будь-якого натяку вдячності радянській владі за визволення», згадує і В. Бадяк у своїй праці «У лецатах сталінщини» [1, с. 44]. Йдеться про контакти між творчою інтелігенцією після заснування журналу «Література і Мистецтво». Адже більшовицькі ідеологи намагалися впливати та всі сфери мистецького життя та зробити причетними до «соцперетворень» відомих діячів культури, науки, мистецтва на західноукраїнських землях. М. Голубець намагався бути осторонь цього процесу й усі свої сили спрямовував на відображення дійсності в своїх гострих публіцистичних виступах.

Досліджуючи матеріали М. Голубця у руслі ідеї державності, пригадаємо подію, яка відобразилася десятками публікацій авторства публіциста на шпальтах галицької преси. Йдеться про «Весну народів». Патріотичним настроєм з нагоди роковин цієї події пройняте дослідження дослідника «Полум'яний 1848 рік». У ньому він говорить про важливість існування українського етносу для розбудови майбутньої держави: «В 1848 р. пробудилася з вікового сну українська етнографічна маса і з того моменту починаючи ми пішли милевими кроками на зустріч Найвищого Ідеалу Нації» [6], — пафосно наголошує М. Голубець.

Ще одну публікацію, присвячену 80-річчю «Весни народів», публіцист друкує на сторінках «Неділі» (Полум'яна Весна: У 80-ліття «Весни народів» [5]). Її обсяг дає змогу ввести читача в загальноєвропейський контекст історії народного піднесення у Західній Україні. Історик називає 1848 рік роком, у якому «видумано українців», оскільки слід, який залишила коротка, але потужна хвиля національних революцій у Європі, на ментальності нашої культурної еліти, зазначає М. Голубець, неможливо переоцінити.

Цю ж тему автор продовжує на сторінках «Нового Часу» у статті «Роковини великої весни» [15] — з нагоди 80-річчя революції 1848 р. Вона оновлює в пам'яті найважливіші епізоди з цього року в Галичині: введення конституції (25 березня), поява першого українського часопису «Зоря Галицка», скасування панщини (15 травня). Від того часу, зазначає М. Голубець, незрівнянно зросла національна, політична і соціальна самосвідомість типового галичанина.

Стаття «Весна народів у Львові» [4], надрукована в «Новому Часі», є скороченим переказом другої частини попередньої статті й, на відміну від неї, містить фактичні подробиці, оцінку подій та історичних постатей того часу.

Перелічені вище статті та дослідження М. Голубця цінні інформаційною насиченістю. Своїми працями автор намагається поширити серед читачів якнайбільше інформації про українське минуле, боротьбу за незалежність та відновлення історичної правди. Ідея державності проходить наскрізною темою його публіцистики. Брак політичного провладу, виховання молодого покоління, плекання національної свідомості — усі ці проблеми М. Голубець через свої статті намагався донести до пересічного читача. Тому цілком справедливо можна стверджувати, що він займає одне з передових місць не лише в українській журналістиці (а отже, і в комунікативному процесі), а й у популяризації історії рідного краю та об'єднанні українських творчих сил довкола ідеї державності. На відміну від традиційних академічних видань, із праць М. Голубця могли почерпнути для себе інформацію усі верстви населення, тож він поширював знання історичного минулого серед народу. Наступні покоління українців, на думку дослідника, мають достеменно знати правдиву історію своєї держави, не сфабриковані історичні дані про події та боротьбу за привілеї і свободи, які щоразу хтось із держав-сусідів намагався у нас забрати. Освічена та національно свідомою молодь, згуртована довкола єдиної ідеї державності, — запорука історичного розвитку нації, у цьому дослідник був переконаний.

Отже, підсумуємо, що, по-перше, розгортання ідеї державності в публіцистиці М. Голубця відбувалося у статтях про минуле Галичини й України загалом, формацію УСС з акцентуванням важливості її існування, визвольні змагання, а також про українсько-польські взаємини.

По-друге, жанрова амплітуда публікацій на тему ідеї державності за формою відтворення була широкою — від замітки до серії статей та великого ґрунтовного дослідження.

По-третє, наявність елемента публіцистичності в статтях М. Голубець. Адже в своїх матеріалах він часто робив несподівані, проте справедливі висновки, проводив цікаві історичні паралелі. Тому всі його матеріали читачі сприймали добре, незалежно від того, чи була це інтелігента людина чи простий селянин. Уміння М. Голубця звернутися до будь-якої верстви та вікової категорії своїх співвітчизників вивела його в ранг публіцистів, які чимало спричинилися до розвитку й поширення ідеї державності впродовж 20–30-х рр. ХХ ст. у Галичині.

-
1. Бадяк В. У лещатах сталінщини : нарис історії львівської організації Спілки художників України 1939–1953 рр. / Володимир Бадяк. — Львів : СКІМ, 2003. — 204 с.
 2. Вільшина Марко [Голубець М.]. В роковини вимаршу першої стрілецької сотні в поле (10. IX. 1914 — 10. XI. 1934) / Марко Вільшина // Новий Час. — 1934. — Ч. 203. — С. 3–4.
 3. Голубець М. Великий момент в калейдоскопі польської преси / Микола Голубець // Неділя. — 1929. — Ч. 44. — С. 2–5.
 4. Голубець М. Весна народів у Львові (1848–1928) / Микола Голубець // Новий Час. — 1928. — Ч. 48. — С. 3; Ч. 50. — С. 2.
 5. Голубець М. Полум'яна Весна: У 80-ліття «Весни народів» / Микола Голубець // Неділя. — 1928. — Ч. 5. — С. 3.

6. Голубець М. Полум'яний 1848 рік : картини й епізоди / Микола Голубець ; обкл. П. Ковжуна. — Львів : Неділя, 1929. — С.79.
7. Голубець М. Рік грози і надій 1914 / Микола Голубець ; обкл. роботи Ю. Кірієнка. — Львів : Накл. І. Тиктора, 1934. — 128 с.
8. Голубець М. Українізація... / Микола Голубець // Неділя. — 1929. — Ч. 43. — С. 1–2.
9. Катола О. Микола Голубець — редактор і видавець часопису «Українське мистецтво» // Збірник праць науково-дослідного центру періодики. Вип. 13. — 2005. — С. 600-607.
10. М. Г. [Голубець М.]. Аматори й добровольці / М. Г. // Неділя. — 1930. — Ч. 4. — С. 1.
11. М. Г. [Голубець М.]. Великі роковини / М. Г. // Новий Час. — 1936. — Ч. 15. — С. 2.
12. М. Г. [Голубець М.]. Марш на Київ / М. Г. // Новий Час. — 1936. — Ч. 192. — С. 1–2.
13. М. Г. [Голубець М.]. Регенерація / М. Г. // Неділя. — 1929. — Ч. 27. — С. 2.
14. М. Г. [Голубець М.]. Цінність Листопаду / М. Г. // Новий Час. — 1936. — Ч. 250. — С. 2.
15. М. [Голубець М.]. Роковини великої весни / М. // Новий Час. — 1928. — Ч. 61. — С. 2.
16. Сніцарчук Л. «Крок вперед!» Або темпоральна референтність часопису «Час» (1931–1932) // Збірник праць науково-дослідного центру періодики. Вип. 10. — 2002 — С. 174-180.
17. Наконечна З. Микола Голубець про українську пресу // Український період: історія і сучасність: доповіді та повідомлення дев'ятої всеукраїнської науково-практичної конференції. — 2005. — 28/29 жовт.
18. Стефанишин Т. Микола Голубець — визначний представник львівської школи мистецтвознавства. // Мистецтвознавство 99: Науковий збірник. — 1999. — С. 177-188.

**THE IDEA OF STATEHOOD
IN JOURNALISTIC ESSAYS BY M. HOLUBETS'
(BASED ON MATERIALS FROM PERIODICALS)**

Lesya Kichura

Ivan Franko National University of Lviv,
Generala Chuprynky str. 49, Lviv, 79044, Ukraine
E-mail: linnetta@ukr.net

This article deals with the analyses of M. Holubets' description of statehood idea in his journalistic legacy. It is given the general characteristic about the past of Galicia and Ukraine, USSR formation, liberation, struggle, as well as the Ukrainian-Polish relations. The specified key problems raised by different genres in their articles.

Key words: M. Holubets, state, national education, patriotism, union and consolidation.

**ИДЕЯ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ
В ПУБЛИЦИСТИКЕ НИКОЛАЯ ГОЛУБЦА
(ПО МАТЕРИАЛАМ ПРЕССЫ)**

Леся Кичура

Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Генерала Чупрынки, 49, Львов, 79044, Украина

E-mail: linnetta@ukr.net

В статье охарактеризовано освещение Н. Голубцом идеи государственности в его публицистическом наследии. Проанализированы 100 статей о прошлом Галичины и Украины в целом, формации УСС, освободительном движении, а также об украинно-польских отношениях. Указаны важнейшие проблемы, которые автор затронул в своих статьях.

Ключевые слова: Н. Голубец, государственность, национальное воспитание, патриотизм, объединение, консолидация.

Стаття надійшла до редколегії 12.10.2013

Прийнята до друку 14.10.2013